

Zoektocht naar Kraanvogels op Rügen

Bert Bos

Iedere rechtgeaarde vogelaar heeft één of enkele vogelsoorten die een speciale plaats innemen. Zo houd ik veel van de Kleine Bonte Specht en de Kraanvogel. Vraag me niet hoe dat komt, want daar heb ik geen antwoord op; het is gewoon zo.

In april struin ik de Utrechtse buitenplaatsen af, op zoek naar de roep van de Kleine Bonte Specht. Met de Kraanvogel ligt dat wat moeilijker. Ik woon in het midden van ons land, ze broeden hier (nog) niet en hun trekroute loopt over Oost-Nederland. Soms treedt verdrijving op als de wind uit oostelijke richting waait. Ze worden dan zelfs in de kustprovincies gezien. Met een overwegend zuidwestelijke wind is de kans op een ontmoeting met Kraanvogels in de trektijd niet groot. Het koerende geluid is zo kenmerkend dat je het maar éénmaal hoeft te horen, om het nooit meer te vergeten. Eén keer werd ik op een novemberochtend wakker van enkele roepende Kraanvogels. Ik heb nog nooit zo snel naast mijn bed gestaan. Helaas was het te mistig om een glimp van de vogels te mogen opvangen.

Voor Kraanvogels moet je dus moeite doen: je moet ze opzoeken! In de afgelopen jaren bezocht ik regelmatig Zweden. De uitgestrekte moerassen zijn voor deze soort 'het' broedgebied bij uitstek.

In het Annsjön bij Östersund hoorden wij ze 's morgens vroeg en in de late avond roepen. Samen met de roepende Roodkeelduikers was dit het mooiste concert dat ik ooit hoorde. Zo nu en dan vloog er zelfs één over onze tent. Ook tijdens mijn vogeltreksessies naar Falsterbo is het altijd een 'hot item'. Vogelaars raken nog altijd in vervoering bij het zien van langsvliegende Kraanvogels. Maar waar gaan al die kranen uit Scandinavië naar toe? De winterbestemming ligt in de Extremadura in Spanje of in de aangrenzende gebieden van Portugal. Sommige trekken zelfs door naar Marokko.

Als tussenstation tijdens de herfsttrek staat Rügen bij de Kraanvogels hoog genoteerd. In september en oktober verblijven er duizenden vo-

gels in de nabijheid van dit Oostzee-eiland. Hun aantal kan dan oplopen tot 40.000 exemplaren. Overdag foerageren ze in overwegend kleine groepjes op de uitgestrekte landbouwakkers van de provincie Mecklenburg-Vorpommern.

Tegen de avond trekken de dieren richting Oostzee. Op enkele vaste plaatsen strijken ze rond zonsondergang neer. De bekendste slaapplekken liggen in het Udarser Wiek op Rügen, Grote Kirr nabij Zingst en rond het eiland Bock. De laatste herbergt onbetwist de grootste populatie. Alle slaapplekken liggen binnen de grenzen van het nationaal park. Op het eiland Zingst is een bezoekerscentrum ingericht. Naast informatie over de kraanvogeltrek kunnen hier ook excursies worden gehouden naar de oostelijke punt van het eiland. Deze plek biedt een goed uitzicht op de kraanvogelslaapplek van Bock. Overigens is dit tafereel ook goed waar te nemen vanaf de kust bij Wendisch Langendorf.

In de eerste week van oktober bezocht ik met

Kraanvogelslaaptrek in de avondschemering bij Bock.

Foto: Bert Bos.

Kraanvogels bij Pruchten op Rügen.

Foto: Bert Bos.

een groep vogelaars uit de omgeving van Utrecht het voormalige DDR-eiland Rügen.

Het moest een echte 'kraanvogelexcursie' worden. Wij logeerden in het Ferienhaus Kreiss (Ferienheim 2321) in Niederhof, zo'n tien kilometer van Stralsund. Los van de uitstekende verzorging (overnachting met vol pension voor DM 35) is dit een prima startlokatie. Alle kraanvogelrijke gebieden zijn van hieruit goed te bereiken. Het Ferienhaus ligt aan de Strelasund, een smalle zeeweg tussen Rügen en de vaste wal. Vanuit mijn slaapkamer zag ik bij het ochtendkrieken in de verte grote groepen Kraanvogels neerstrijken. Onze tocht tijdens die eerste dag ging dan ook naar de zuidflank van Rügen rond Gustow en Poseritz. Het was gelijk raak. In het heuvelachtige landschap zaten verscheidene groepen Kraanvogels. Oneindig was de vlucht vogels die vanuit het noordwesten kwam aanvliegen.

Vermoedelijk vogels die afkomstig zijn van de slaapplekken Ummanz en/of Bock. Bij een zij-aanzicht van zo'n groep Kraanvogels is een golvende lijn zichtbaar, en overal hoor je ze luid roepen. De oude kranen laten hun bekende koerende roep horen; de jongen piepen. De weersomstandigheden waren goed: helder, zonnig maar vrij koud. Zo nu en dan zagen wij Kraanvogels handig gebruik maken van de thermiek, met breed uitgestrekte vleugels en zonder ook maar één vleugelbeweging cirkelden ze omhoog om vervolgens in een buitelande duikvlucht neer te dalen. Vlak bij Binz zagen wij op een akker tweehonderd Kraanvogels staan. De menshoge vogels waren vermoedelijk op zoek naar de resten van het net geoogste graan. De familiebinding bij Kraanvogels is sterk. Steeds zie je twee oude met één of twee jongen bij elkaar. Ook als ze vliegen blijft die samenstelling gehandhaafd. Groepen bestaan, net als bij ganzen, uit enkele families.

Van de zeven excursiedagen waren er vijf zonnig, één regenachtig en één mistig. Op de wat mistige, bedompte dag bezochten wij wederom Zuid-Rügen. Na een wandeling in de oude parkbossen van Putbus, ontdekten wij vlak bij het

plaatsje Garz een groep van tweeduizend Kraanvogels.

In het decor van het mistig glooiende landschap, dat werd afgewisseld met kleine bosschages, foerageerden de Kraanvogels. Wij bekeken ze op zo'n honderd meter vanaf de weg. Langs de wegen op Rügen staan talloze oude laanbomen (Kastanje en Linde). Voor vogelaars vormen deze een goede beschutting bij het observeren. Toch zie je regelmatig vogels die aan de rand van zo'n groep staan en constant alert blijven.

Uitzichtpost bij de kraanvogelverzamelplaats bij het eiland Bock.

Foto: Bert Bos.

Nog steeds voegen zich nieuwe groepjes bij de reeds neergestreken Kraanvogels.

Foto: Bert Bos.

De groep bestond voor zeker 40% uit jonge vogels. Zo nu en dan ontstaat in zo'n groep plotseling tumult. Ze springen en fladderen dan rond elkaar. Gelijktijdig hoor je ze roepen. Een landbouwtrekker die te dichtbij kwam, veroorzaakte enige paniek in de groep. Een deel vloog op, de rest bleef met gestrekte hals, als uiting van waakzaamheid, zitten. Dit zelfde gedrag zagen wij ook bij de vijfduizend Kolganzen die er zaten.

half uur tijd vijftienduizend vogels langs. Terwijl de zon onderging, was de horizon op verschillende niveau's volledig gevuld met groepen Kraanvogels. In een langzame vlucht zochten ze hun weg naar de slaappleats.

Het lijkt wel of Kraanvogels die al op de slaappleats zijn gearriveerd de nieuwkomers begroeten. Dit kun je goed horen als je je handen achter je oren houdt; een ware kraanvogelkakofonie is dan te horen. Tussen kwart over vijf en zes uur

Telkens zie je twee volwassen vogels met één of twee jongen.
Foto: Bert Bos.

Een bezoek aan de kraanvogelslaappleats mag worden gerekend tot een van de hoogtepunten bij een herfstbezoek aan Rügen. Een goed observatiepunt bevindt zich op het westelijke eiland Ummanz. Vooral vogels die overdag foerageren op de landerijen tussen Bergen, Gingst en Samtens vliegen 's avonds naar het Udarser Wiek. Daar komen rond zonsondergang uit alle hoeken Kraanvogels aanvliegen en strijken neer op een ondiepe plek. Op anderhalve kilometer afstand, ter hoogte van pension 'Zum Kranich' kun je de neerstrijkende vogels goed bekijken. Zo telde ik op 3 oktober rond zes uur 's avonds zo'n tweeduizend Kraanvogels.

Toen wij om kwart over zes vertrokken kwamen duizenden Kolganzen op slechts tien meter hoogte over de landzijde aanvliegen; een hels lawaai, maar wel een heel fraai beeld.

De grootste populatie Kraanvogels slaapt, eveneens in een ondiepe binnenzee tussen de eilanden Zingst en Bock. Bij het gehucht Kinnbackenhagen kan de trek naar de twee kilometer verderop gelegen slaappleats goed worden bekeken. In de bosrand is een uitkijktoren geplaatst. Hier word je letterlijk vanuit alle hoeken belaagd door Kraanvogels. Op 7 oktober vlogen hier in ander-

passeerden de grootste aantallen. De groeps-grootte verschilde nogal. Soms zag je een enkele familie, even later gevolgd door een groep van tweehonderdvijftig vogels.

In mijn vogeldagboek schreef ik: *'Het beeld van slierten kranen, die statig in lange formaties door de roodgekleurde horizon vlogen, is een schitterende belevenis'.*

Bij dit windstille weer kun je al die koerende en piepende vogels goed horen. Het schouwspel is adembenemend en het is beangstigend dat vlakbij een kleine motorbootje langsvaart; ook hoorde ik twee maal een knal: toch geen jacht? Het is te hopen dat onze beschaving in staat is dit unieke beeld in stand te houden. Niet alleen voor onze 'koninklijke' vogelsoort, de Kraanvogel, maar bovenal voor ons nageslacht.

De volgende dag reden wij in alle vroegte van Stralsund naar Rostock op weg naar Nederland. Uit noordelijke richting vlogen lange slierten Kraanvogels over ons heen. Op de donker gekleurde akkers stonden in slagorde grote witgrijze vogels.

Een mooi afscheid konden wij ons eigenlijk niet wensen.

■ Bert Bos, Esdoornlaan 6, 3723 XJ Bilthoven.